

PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO

STATE AND SOCIETY

E-ISSN 2451-0858 ISSN 1643-8299

ROK XXV: 2025, NR 1

DOI: 10.48269/2451-0858-pis-2025-1-010

RELACJA Z WARSZTATÓW W CHÂLONS-EN-CHAMPAGNE

Wiktoria Bryl

Studentka, Uniwersytet Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie, Wydział Architektury i Sztuk Pięknych

Joanna Mikołajec

Studentka, Uniwersytet Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie, Wydział Architektury i Sztuk Pięknych

Charakterystyka i proces realizacji warsztatów

W dniach od 19 kwietnia do 1 maja 2024 r. studenci z Wydziału Architektury i Sztuk Pięknych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (obecnie: Uniwersytetu Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie) wzięli udział w intensywnych, 12-dniowych warsztatach Architecture en Champagne organizowanych przez stowarzyszenie o tej samej nazwie w Châlons-en-Champagne (il. 1).

W projekcie udział wzięli studenci architektury, budownictwa, wzornictwa oraz winiarstwa, pochodzący z Polski oraz Francji. Uczestnicy zostali podzieleni na 5 zespołów, liczących od 4 do 8 osób, co umożliwiło im wymianę wiedzy i doświadczeń z różnych dziedzin. Studenci tworzyli struktury pod nadzorem architektów oraz specjalistów z branży budowlanej. Do każdej grupy przypisany został inwestor oraz lokalizacja, dla której był tworzony projekt typu *lodge*¹. Dzięki

¹ *Lodge* (domek/chata/stróżówka) – niewielkie domy wznoszone w winnicach Szampanii od XVI w., najbardziej popularne w XIX stuleciu, kiedy pełniły funkcje praktyczne: winiarze

temu struktury były bardzo zróżnicowane i odpowiadały na potrzeby klienta – lokalnych winiarzy, którzy zostali zaproszeni do udziału w warsztatach lub sami zgłosili chęć udziału w wydarzeniu. Proces koncepcyjny oraz konstrukcyjny odbywał się w specjalnie zorganizowanym warsztacie w Châlons-en-Champagne. *Lodge* budowane były przez studentów głównie z drewna i materiałów odzyskanych, które dostarczyli inwestorzy. Dzięki temu studenci byli w stanie zaprezentować, jak można połączyć innowacyjność z architekturą ekologiczną², podkreślając przy tym ideę zrównoważonego rozwoju.

Ilustracja 1. Studenci KAAFM podczas warsztatów, od lewej: Wiktoria Bryl, Aleksandra Trojnar, Rafał Burtan, Szymon Tomala, u dołu: Joanna Mikołajec. Fot. W. Bryl

znajdowali w nich schronienie podczas pracy w polu, korzystali z nich jako miejsc odpoczynku czy spożywania posiłków. Niektóre z tych budynków wciąż można znaleźć w krajobrazie Szampanii, dziś jednak służą głównie w okresie zbiorów winogron, a także jako malownicze punkty orientacyjne dla mieszkańców czy też turystów odwiedzających szampańskie wzgórza; *Architecture en Champagne, About*, <https://www.architecture-en-champagne.com/en/about/> [dostęp: 24.02.2025].

² „[...] architektura ekologiczna [...] uwzględnia budownictwo zintegrowane z przyrodą, zwanę również zrównoważonym. W architekturze ekologicznej bardzo ważny aspekt stanowi projektowanie budynków według projektów stawiających na piedestale środowisko naturalne”, *Architektura ekologiczna i jej wpływ na otoczenie*, Expo 2029 Łódź Polska, <https://expo2029.uml.lodz.pl/zielone-rozwiazania/architektura-ekologiczna/> [dostęp: 12.12.2024].

Historia i cele inicjatywy

Początki organizacji Architecture en Champagne sięgają 2017 r., kiedy to z inicjatywy Communauté d'agglomération de Châlons-en-Champagne, l'École nationale supérieure d'architecture de Nancy oraz Maison de l'Architecture de Champagne-Ardenne zainaugurowano projekt, który stał się odpowiedzią na wyjątkowe wyróżnienie przyznane regionowi Szampanii – wpis na Listę Światowego dziedzictwa UNESCO³ w 2015 r. Celem projektu było stworzenie systemu wspierającego rozwój edukacji wyższej i badań w dziedzinie architektury, przy jednoczesnym poszanowaniu wyjątkowej historii i krajobrazu Szampanii. Region słynący od wieków z produkcji szampana miał zyskać nowe oblicze miejsca, gdzie tradycja harmonijnie współgra z nowoczesnością. Z kolejnymi latami projekt ewoluował, obejmując działania związane z turystyką winiarską. Stał się płaszczyzną poświęconą ochronie, wzbogacaniu i promocji niezwykłych krajobrazów Szampanii. Inicjatywa ma za zadania pokazać, jak architektura może nie tylko integrować się z otaczającą ją naturą, ale także wspierać zrównoważony rozwój turystyki, podkreślając potrzebę harmonii między ludzką działalnością a środowiskiem⁴.

W styczniu 2024 r. działania związane z projektem zintegrowano pod kierownictwem nowo powstałego stowarzyszenia Architecture en Champagne⁵. Jego misją jest koordynacja edukacji wyższej oraz badań, promocja regionu oraz zarządzanie projektami, które spójnie łączą dziedzictwo UNESCO⁶ edukację i architekturę. Stowarzyszenie ma również na celu budowanie dialogu między lokalną społecznością, naukowcami i turystami, tworząc przestrzeń do wymiany doświadczeń i ukazania dziedzictwa Szampanii w nowym świetle.

³ „Lista światowego dziedzictwa została ustanowiona na mocy Konwencji w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego przyjętej przez UNESCO na 17. sesji w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. Miejsca wpisane na Listę światowego dziedzictwa wyróżnia «wyjątkowa uniwersalna wartość» dla całej ludzkości. Światowe dziedzictwo ma przedstawiać różnorodność kulturalną i bogactwo natury wszystkich regionów świata”, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków z/s w Przemyśle, *Lista Światowego Dziedzictwa UNESCO*, oprac. Narodowy Instytut Dziedzictwa, <https://wuozprzemysl.pl/lista-swiatowego-dziedzictwa-unesco.html> [dostęp: 12.12.2024].

⁴ Architecture en Champagne, *op. cit.*

⁵ *Ibidem.*

⁶ Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Edukacji, Nauki i Kultury (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO) – wyspecjalizowana agenda Organizacji Narodów Zjednoczonych, której podstawowym celem jest wspieranie współpracy międzynarodowej w dziedzinie kultury, sztuki i nauki, a także wzbudzanie szacunku dla praw człowieka, bez względu na kolor skóry, status społeczny i religię; Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa wyższego, UNESCO – Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury, <https://www.gov.pl/web/nauka/unesco-organizacja-narodow-zjednoczonych-do-spraw-oswiaty-nauki-i-kultury> [dostęp: 11.12.2024].

Jednym z głównych założeń warsztatów jest kontynuacja tradycji budowy małej architektury, tzw. *lodge*. Projekt zakłada współczesną reinterpretację tradycyjnych *lodge*, łączących historyczny charakter budowli z potrzebami współczesnych użytkowników. Nowoczesne mikrostruktury architektoniczne mają pełnić wielofunkcyjną rolę. Dla winiarzy stają się miejscami spotkań z klientami, przestrzeniami do degustacji win czy prezentacji swojej oferty. Z kolei turyści mogą w nich znaleźć schronienie podczas spacerów, odpocząć, zorganizować piknik lub po prostu podziwiać niezwykły krajobraz Szampanii (il. 2).

Od chwili rozpoczęcia działań w 2017 r. powstało 28 nowoczesnych *lodge*, zaprojektowanych i zbudowanych przez studentów. Każda z tych struktur została harmonijnie wkomponowana w krajobraz, łącząc się z otoczeniem. Tworzone obiekty są nie tylko estetyczne i funkcjonalne, ale także przyczyniają się do wzbogacenia lokalnego krajobrazu. Studenci, którzy projektują i własnoręcznie wykonują te mikrostruktury, nie tylko rozwijają swoje umiejętności praktyczne, ale także uczą się wrażliwości na lokalny kontekst, przywiązując wagę do ochrony krajobrazu i dziedzictwa kulturowego. W efekcie projekt ten i powstające w jego wyniku *lodge* łączą w sobie historię, tradycję, innowacyjność i zrównoważony rozwój, tworząc przestrzenie, które, odzwierciedlając ducha regionu i jego bogate dziedzictwo, służą społeczności lokalnej oraz turystom.

Ilustracja 2. Widok z *lodge* „La Futaie”. Fot. Rafał Burtan

Ilustracja 3. Uroczysta inauguracja *lodge* „Le Pressoir”. Fot. Wiktoria Bryl

Studenckie refleksje po warsztatach

Najpełniej ideę warsztatów Architecture en Champagne oddają słowa samych studentów, którzy dzielą się swoimi przemyśleniami na temat powstałych projektów. Ich wypowiedzi najlepiej obrazują proces twórczy, źródła inspiracji oraz znaczenie realizacji w kontekście wyjątkowego krajobrazu Szampanii.

Oto w jaki sposób Aleksandra Trojnar, współtwórczyni *lodge* „Horizon Héríté” w Avize, dzieli się swoją wizją i perspektywą, która przyświecała powstawaniu tego niezwykłego projektu.

Główną ideą naszego projektu były: poczucie współzależności do wspólnoty, przekazywanie wiedzy pokoleniowej oraz miejsce człowieka w świecie, który nieustająco zmienia się. Stworzyliśmy miejsce, które stanowi platformę widokową i miejsce do kontemplacji, ale jednocześnie miejsce, w którym mogą odbywać się wykłady dla studentów na świeżym powietrzu. Najważniejszym elementem naszej platformy jest koło, które jest pozostałością po starej prasie do winogron, jest ono metaforą pewnego cyklu czasu – każdy człowiek zatacza koło, rodząc się, [...] ucząc się, tworząc coś, aż w końcu umierając. Te poetyckie wartości są jednością naszego projektu Horizon Héríté (il. 4,5).

Ilustracja 4. *Lodge „Horizon Hérité w Avize”*. Fot. Aleksandra Trojnar

Ilustracja 5. *Lodge „Horizon Hérité w Avize”*. Fot. Aleksandra Trojnar

Projektowanie w sercu jednego z najbardziej znanych regionów winiarskich na świecie to wyjątkowe wyzwanie, które wymaga połączenia szacunku dla dziedzictwa z kreatywnym podejściem do nowoczesności. Joanna Mikołajec, współtwórczyni *lodge* „Coup de Foudre” w Avenay-Val-d’Or, oraz Wiktoria Bryl, współautorka *lodge* „Le Pressoir” w Bassuet, wspominają proces twórczy, ich inspiracje i cele projektowe.

Celem projektu było oddanie hołdu tradycjom winiarskim i podkreślenie ich znaczenia dla mieszkańców regionu. Forma *lodge* inspirowana jest kształtem tradycyjnych chat, w których winiarze spędzali czas, doglądając plonów. Projekt łączy w sobie nowoczesne rozwiązania z elementami historycznymi [...]. Szczególnym odwołaniem do historii jest belka umieszczona pod sklepieniem, która nawiązuje do poziomej belki z dawnej prasy winiarskiej, na której zamocowana była prasa. Warsztaty były okazją do rozwinięcia naszych umiejętności w praktyce oraz do zawarcia nowych przyjaźni. Poznaliśmy niezwykłą historię oraz oddanie mieszkańców dla pielęgnowania tradycji winiarstwa Szampanii. (Joanna Mikołajec) (il. 6).

Ilustracja 6. *Lodge* „Coup de Foudre w Avenay-Val-d’Or”. Fot. Joanna Mikołajec

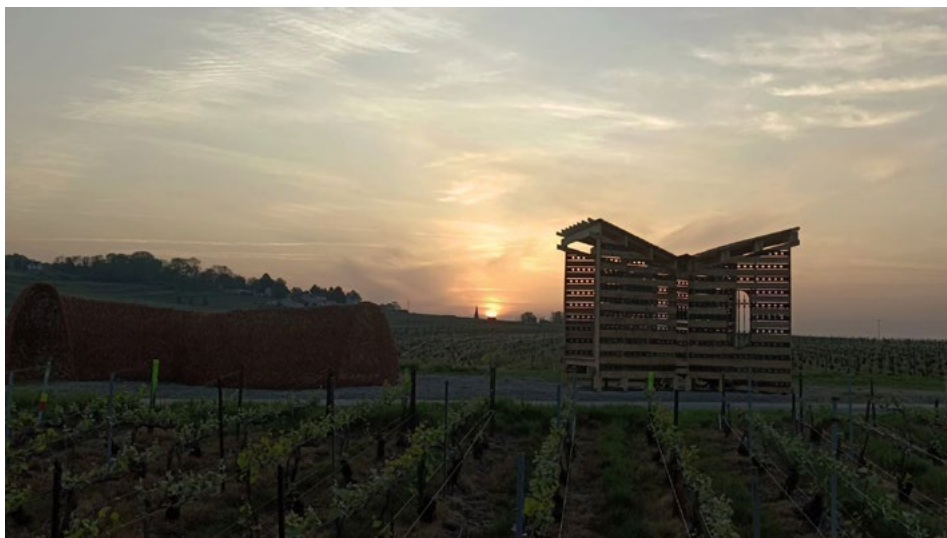
Ilustracja 7. *Lodge „Le Pressoir”*. Fot. Wiktoria Bryl

Naszym głównym założeniem projektowym było stworzenie naturalnych obrazów złożonych z kadrów otaczającego nas pagórkowatego krajobrazu winnicy. Do konstrukcji podestów wykorzystaliśmy drewno, a także materiały otrzymane od inwestorów. Były to historyczne prasy, które niegdyś służyły w procesie wytwarzania szampana, stąd [...] nazwa „Le Pressoir”. Zależało nam również na stworzeniu kontrastów pomiędzy starym a nowym oraz ciężkim i lekkim. Warsztaty były dla mnie pierwszą okazją, kiedy stałam się nie tylko projektantem, ale również wykonawcą [...]. (Wiktoria Bryl) (il. 3,7).

Łącząc lokalne dziedzictwo z ideą zrównoważonego rozwoju, studenci Rafał Burtan, współautor „La Futaie” w Nogent-l’Abbesse, i Szymon Tomala, współtwórca „La Roseraie” w Chigny-les-Roses, opisują swoje doświadczenia przy tworzeniu projektów, które wpisują się w krajobraz Szampanii, wykorzystując materiały z recyklingu i maksymalizując potencjał dostępnych zasobów.

Głównym motywem naszego projektu było hasło *recover*. Wykorzystaliśmy dostępne materiały z pracowni oraz bale konstrukcyjne, które otrzymaliśmy od inwestora,

maksymalizując ich potencjał. Projekt usytuowany na szczycie wzgórza wpisuje się w otaczający go krajobraz, co stanowiło kluczowe założenie koncepcyjne. Dodatkowo staranne wykadrowanie widoków oraz funkcjonalność przestrzeni sprawiają, że projekt nie tylko estetycznie współgra z otoczeniem, ale również będzie służył mieszkańcom na długie lata. (Rafał Burtan) (il. 8).

Ilustracja 8. *Lodge „La Futaie”*. Fot. Rafał Burtan

Ilustracja 9. *Lodge „La Roseraie”*. Fot. Szymon Tomala

Położony w pobliżu wioski Chigny-les-Roses obiekt „La Roseraie” [...] ma formę podwójnego lejka, przedzielonego szczeliną, co podkreśla jego główną ideę – ukazanie otaczającego krajobrazu. Z jednej strony „La Roseraie” kadruje widok na Chigny-les-Roses, a z drugiej – na okoliczne winnice rozciągające się aż po Reims. Dzięki lokalizacji przy szlaku pieszo-rowerowym może służyć jako schronienie dla turystów oraz jako miejsce degustacji szampana. Obiekt został zaprojektowany z wykorzystaniem materiałów z recyklingu. Jego półprzezroczyste ściany zbudowano z elementów *pupitres de remuage*⁷, które naprzemiennie przeplatają się z deskami z modrzewia. Schody wykonano z orzechowych desek, a całość wieńczy odwrócony dwuspadowy dach, pokryty starymi łupkami z lokalnego kościoła, z centralnie umieszczoną rynną. (Szymon Tomala) (il. 9).

Młodzi architekci o dziedzictwie Szampanii

Warsztaty Architecture en Champagne łączą tradycję i nowoczesność, promując zrównoważony rozwój regionu Szampanii. Dzięki współpracy studentów różnych kierunków, architektów oraz lokalnych winiarzy powstają innowacyjne mikrostruktury architektoniczne, które harmonijnie wpisują się w krajobraz. Zrealizowane *lodge* nie tylko wspierają lokalną społeczność i turystykę, ale również inspirują do poszukiwania nowych rozwiązań w architekturze ekologicznej.

Warsztaty były dla studentów wyjątkową szansą na rozwój nie tylko umiejętności projektowych, ale także na zdobycie praktycznego doświadczenia w realizacji własnych projektów. Wiele z powierzonych studentom zadań stanowiło zupełnie nowe wyzwanie, które umożliwiło naukę i poszerzenie wiedzy. Dodatkowo była to doskonała okazja do zawarcia nowych znajomości.

Bibliografia

- Architektura ekologiczna i jej wpływ na otoczenie*, Expo 2029 Łódź Polska, <https://expo2029.uml.lodz.pl/zielone-rozwiazania/architektura-ekologiczna/> [dostęp: 12.12.2024].
- Architecture en Champagne, *About*, <https://www.architecture-en-champagne.com/en/about/> [dostęp: 24.02.2025].
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa wyższego, *UNESCO – Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury*, <https://www.gov.pl/web/nauka/unesco-organizacja-narodow-zjednoczonych-do-spraw-oswiaty-nauki-i-kultury> [dostęp: 11.12.2024].
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków z/s w Przemyślu, *Lista Światowego Dziedzictwa UNESCO*, oprac. Narodowy Instytut Dziedzictwa, <https://wuozprzemysl.pl/lista-swiatowego-dziedzictwa-unesco.html> [dostęp: 12.12.2024].

⁷ *Pupitres de remuage* – francuska nazwa stojaków używanych w produkcji szampana.